

Другий шанс на сім'ю: усиновлення дитини

За різними даними щорічно в Україні з'являється близько 8000 дітей-сиріт та дітей без батьківського піклування. Причини цьому різні: смерть батьків, складні матеріальні обставини батьків, вживання алкоголю і наркотиків, жорстоке ставлення до дітей. Звісно, найкращим рішенням для дитини є збереження її біологічної сім'ї. Проте, якщо це не можливо, згідно з українським законодавством, усиновлення дітей є пріоритетною формою влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, і провадиться для забезпечення їх стабільних та гармонійних умов життя.

Відділи державної реєстрації актів цивільного стану активно співпрацюють із державними адміністраціями з питань надання допомоги у здійсненні оформлення та встановлення правового статусу дитини. Так з початку 2019 року Дарницьким відділом ДРАЦС було видано 20 документів про державну реєстрацію актів цивільного стану про народження дітей для подальшого оформлення опіки.

Усиновлення регулюють Сімейний кодекс України, Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку провадження діяльності з усиновлення та здійснення нагляду за дотриманням прав усиновлених дітей» від 2008 року, Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення та поновлення батьківських прав» від 2007 року, Наказ Міністерства соціальної політики «Про затвердження Порядку взаємодобору сім'ї та дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування» від 2017 року та інші нормативно-правові акти.

Які діти підлягають влаштуванню в сім'ю?

Влаштуванню в сім'ю підлягають тільки ті діти, яким офіційно надано статус дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування.

Статус дитини-сироти надається дітям, у яких померли або загинули обоє батьків, що підтверджується свідоцтвом про смерть кожного з них.

Статус дитини, позбавленої батьківського піклування, надається дітям:

- 1) батьки яких позбавлені батьківських прав, що підтверджується рішенням суду;
- 2) батьки яких визнані безвісно відсутніми, що підтверджується рішенням суду;
- 3) батьки яких оголошені судом померлими, що підтверджується свідоцтвом про смерть;
- 4) батьки яких визнані недієздатними, що підтверджується рішенням суду;
- 5) батьки яких невідомі, дітям, покинутим в пологовому будинку або іншому закладі охорони здоров'я, або яких відмовилися забрати з цих закладів батьки та інші родичі, про що складено акт за затвердженою формою;
- 6) відібраним у батьків без позбавлення батьківських прав, що підтверджується рішенням суду;
- 7) батьки яких відбувають покарання в місцях позбавлення волі, що підтверджується вироком суду;

- 8) батьки яких під час ведення кримінального провадження перебувають під вартою, що підтверджується постановою слідчого судді;
- 9) батьки яких перебувають у розшуку через брак відомостей про їхнє місце перебування, що підтверджується ухвалою суду або довідкою органів Національної поліції;
- 10) у зв'язку з тривалою хворобою батьків, яка перешкоджає їм виконувати свої батьківські обов'язки, що підтверджується висновком лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я;
- 11) батьки яких не виконують свої обов'язки з виховання та утримання дитини з причин, які неможливо з'ясувати в зв'язку з перебуванням батьків на тимчасово окупованій території або в районі проведення антитерористичної операції, що підтверджується актом, складеним Службою у справах дітей;
- 12) які розлучені зі сім'єю, визнані біженцями або особами, які потребують додаткового захисту, відповідно до Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»;
- 13) безпритульні діти.

Хто може всиновити дитину?

Згідно з норм українського законодавства, усиновлювачем дитини може бути дієздатна особа від 21 року за винятком, коли усиновлювач є родичем дитини. Ця особа повинна бути старша за дитину, яку вона бажає усиновити, не менш як на 15 років. З цього випливає, що не лише подружні пари, а й неодружені особи можуть усиновити (удочерити) дитину.

Наприклад, віковий ценз і в європейських державах, у Великій Британії якщо пара обоє досягнули 21 року. Або де один (одна) із подружжя — мати чи батько особи, яка буде усиновлена, і досягнув(ла) 18 років, а інший(а) досягнув(ла) 21 року. В Іспанії передбачено щоб один з усиновлювачів повинен мати 25 років і більше й один із прийомних батьків має бути принаймні на 14 років старшим за особу, яку всиновлюють.

Усиновлювачами можуть бути подружжя, а також особи, які є чоловіком/дружиною одного з батьків, якщо дитина має лише матір або батька. Сімейний кодекс України наводить вичерпний перелік осіб, які мають переважне перед іншими право усиновити дитину. Таким чином, за наявності кількох осіб, які виявили бажання усиновити ту саму дитину, переважне право на її усиновлення має громадянин України, який:

- у сім'ї виховує дитину;
- є чоловіком матері, дружиною батька дитини, яку усиновлюють;
- усиновлює кількох дітей, що є братами, сестрами;
- є родичем дитини.

Окрім того, переважне право на усиновлення дитини має подружжя. В Україні є велика проблема, що на практиці дозвіл на усиновлення дитини отримують лише одружені пари. Водночас деяким особам жіночої або

чоловічої статі, які не перебувають у шлюбі, вкрай важко всиновити дитину, хоча законодавчо це не заборонено.

Кому держава категорично забороняє бути усиновлювачем? В законодавстві є обмеження хто має право бути усиновлювачем дитини. Є прямий припис, який забороняє усиновлювати дитину особам однієї статі та особам, які не перебувають у шлюбі між собою. Лише якщо останні проживають однією сім'єю, суд може постановити рішення про усиновлення ними дитини. Таким чином, лише чоловік та жінка, які фактично перебувають у сімейних відносинах, можуть довести цей факт у суді й отримати дозвіл на усиновлення дитини.

Майте на увазі, що у разі всиновлення кількість дітей, яку може усиновити одна сім'я, не обмежується. Прийомна сім'я може взяти на виховання від однієї дитини до чотирьох дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Це велика відповідальність, адже потрібно вагон рішучості й терпіння. Тому що це не робота, не статистика, це – життя ваше та Вашої нової дитини, яку Ви обрали серцем. Я впевнений, що якщо людина вже серйозно задумалася про те, щоб прийняти дитину в сім'ю, то думка ця, рано чи пізно, стає матеріальною.

Якщо Вам потрібна правова консультація, звертайтеся до правопросвітницького проекту Мін'юту «Я МАЮ ПРАВО!» 0800 213 103. Захищайте свої права з Мін'ютом!

Станіслав Куценко,
очільник столичної юстиції